

EDUCACIÓ I CANVI CLIMÀTIC

Aquests dos conceptes no tenen res en comú, però ambdós són el resultat de processos que tenen moltes similituds. El canvi climàtic és conseqüència, sembla, de l'emissió continuada i sostinguda, des de l'inici de l'era industrial, de gasos d'efecte hivernacle produïts per combustibles fòssils. Aquests combustibles són de fàcil extracció i alimenten tota la nostra indústria i la nostra mobilitat des de fa més de dos segles. Han contribuït, certament, a un millor estàndard de vida per a la humanitat, però el preu a pagar és una contaminació galopant que ha esdevingut insostenible.

L'educació, per la seva banda, viu una època de desorientació i desconcert, si no de clara decadència. És el resultat, entre altres coses, de la destrucció progressiva dels pilars que la sostenien: la cultura de l'esforç ha desaparegut, la memòria ha estat desprestigiada, la disciplina abandonada, l'autoritat dels docents qüestionada (han confòs l'autoritat amb l'autoritarisme i han llençat el nen amb la palangana), la lectura omesa, l'excel·lència ignorada i els continguts rebaixats per posar-los a l'abast de tothom. Els responsables dels corrents pedagògics dominants que han imposat la seva llei han fracassat.

El model educatiu imperant ha confòs la igualtat d'oportunitats amb la igualtat de capacitats, i ha imposat un igualitarisme empobridor i decadent. No ha entès que tota educació és una imposició asimètrica, sense la qual l'infant no entraria mai en el món del sentit, i ha potenciat, erròniament, que l'alumne ha de descobrir per sí mateix als continguts del saber. Les pantalles i les xarxes socials han contribuït al desgavell, però no en són la causa determinant. Això ho sabem des que Plató, en el *Fedre*, es lamentava de la invenció de l'escriptura perquè els humans ja no tindrien necessitat de recordar i això els faria perdre la memòria. La memòria no ha desaparegut; ha quedat modificada. El mateix va succeir a finals del segle XIX i principis del XX amb l'aparició dels mitjans audiovisuals (fotografia, cinema, ràdio i TV). L'escriptura i la lectura no van desaparèixer; es van modificar. Què hauria estat de la història de la humanitat sense l'escriptura alfabètica grega o sense la producció cinematogràfica? Les tecnologies milloren les nostres prestacions culturals quan són utilitzades correctament i posades al servei de l'home i no a la inversa.

Rebus sic stantibus, què cal fer, per reprendre la pregunta de Lenin, per revertir la situació? En ambdós casos, canvi climàtic i educació, pensar propostes a llarg termini per resoldre el problema i actuacions a curt termini per sobreviure de manera més qualitativa.

En l'àmbit del canvi climàtic, les solucions a llarg termini es situen a dos o tres segles vista, no abans. Pensar que el 2050 arribarem a emissions zero de gasos contaminants és absolutament il·lusori. S'han d'anar substituint, de manera progressiva, els combustibles fòssils per energies renovables, mantenint, en tot cas, els combustibles fòssils com a pla B si els altres fallin. Aquest procés és molt llarg i els seus efectes no es notaran fins d'aquí dos o tres segles, quan hagi desaparegut de manera significativa l'actual taxa de contaminació planetària. Mentrestant, el que s'ha de dur a terme són actuacions per mitigar els efectes de l'escalfament global: sanejament de boscos per evitar la propagació d'incendis, aïllament i refrigeració d'edificis, etc. El més important, però, és un canvi en la manera de viure que comporti un menor consum energètic. Sense això, tota la resta serveix de poc.

En l'àmbit de l'educació, les solucions a llarg termini es situen a 5 o 6 generacions vista, és a dir, més d'un segle. La solució a llarg termini és substituir els responsables de l'actual model pedagògic per nous responsables que formin educadors amb criteris pedagògics diferents. Això s'ha de fer de manera progressiva. Si es fa així, d'aquí 5 o 6 generacions tindrem educadors "renovats" que aniran substituint els educadors "fòssils" que contaminen l'educació. Mentrestant, s'haurien d'adoptar mesures pal·liatives que ajudessin a millorar el sistema educatiu: no poder superar curs amb matèries suspeses, valorar l'excel·lència, nomenar directors que tinguin autoritat sobre els docents a l'escola pública, donar autonomia als centres per aplicar criteris pedagògics propis, etc.

Atribuir únicament a les pantalles i a les xarxes socials el fracàs del sistema és una explicació insuficient. D'altra banda, seria absurd ignorar les tecnologies en educació. El que s'ha de fer és integrar-les al sistema educatiu, no el sistema educatiu a les tecnologies. I, sobretot, fer autocrítica i reorientar el sistema pedagògic. Qualsevol altra solució serà deficitària.

Josep Hereu. Professor emèrit de secundària.